

Forfatter: Engelstoft, Laurits

Titel: BREV TIL: Rosencrone, Marcus Gerhard FRA: Engelstoft, Laurits (1798-12-13)

Citation: Engelstoft, Laurits: "BREV TIL: Rosencrone, Marcus Gerhard FRA: Engelstoft, Laurits (1798-12-13)", i *Udvalg af Laurids Engelstofts Skrifter (3. bind)*, Samfundet til den danske Litteraturs Fremme, s. 138. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002091242-003-shoot-L0020912420030017.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Udvalg af Laurids Engelstofts Skrifter (3. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Til Gehrtimkraad Kostncrone.

Paris d. 23 Frimaire 7.

(d. 13 December 1798).

Deres Høigrevelige Excellence,
Gunstigste Velgiører!

Kort før min Afreise fra Göttingen havde jeg den Lykke at erholde de gjentagne Beviser paa Deres Excellences høie Bevaagenhed, og jeg tog mig strax derpaa den Frihed at tolke D. E. min uindskrænkede Taknemmelighed og meddele Dem nogle Efterretninger fra min daværende Erfaringskreds. Efter at være ankommen hertil, benytter jeg mig s. 139 med Begierlighed af Deres Excellences gunstige Tilladelse, at turde undertiden skrive Dem til fra det interessante Sted, hvor jeg nu er saa lykkelig at opholde mig. Jeg skulde allerede tidligere — thi jeg er nu her en Maaned — have givet mig denne Ære, hvis jeg ikke havde troet, at burde først lære Paris lidet at kiende for ved en og anden Efterretning fra denne store Skueplads at kunne meddele mit Brev nogen Interesse; thi med Fortællinger om min Reises Begivenheder vil jeg ikke opholde Deres Excellence. Naar jeg undtager den noget vovelige Tour giennem det revolterende Brabant, mødte os i Henseende til Reisen selv intet Mærkværdigt. Et Udtog af min Journal over denne Reise skal desuden vende indrykt i det tredje Hæfte af Qvartal-Skriftet: Dankses Reise-lagttagelser, ligesom de Bidrag, jeg har meddeelt Udgiveren i første og andet Hæfte. Imidlertid da man paa Prent ikke tør sige alt, og jeg veed, hvor meget det, som angaaer Videnskabelighed og Menneskehedens Cultur, interesserer Deres Excellence, vil jeg tage mig den Frihed at begynde dette Brev med nogle Bemærkninger over Videnskabernes og Culturens nærværende Tilstand i Batavien, skiønt det er vanskeligt herom at sige noget bestemt, hvor Alt er i en vis Crisis, en Spænding, en nylig begyndt og med det gamle System i alle Henseender kiæmpende Reformation; men paa den anden Side er det og meget interessant at see en heel Nation i en saadan Overgangs Tilstand.

Det er vist, at man ikke behøver at være længe i Holland for at opdage, at Hollænderne ere gode, ærlige, arbeidsomme Folk, der ikke forstaae at gjøre mange Complimenter, der samle flittig sammen til Børn og Børnebørn, spise og drikke fortreffelig, og ønske intet hellere, end at man vil lade dem være uforstyrrede i disse to Operationer. Men spørger man om Smag og videnskabelig Cultur, saa seer s. 140 det temmelig mørkt ud hos dem. Rigdom pleier at være Smagens Moder; men det er ikke Tilfældet her. Naar man seer begge Kiøns Klædedragt i Hovedstaden Amsterdam, har man ondt ved at troe, at man ikke skulde være fat et halvt Aarhndrede tilbage i Tiden. Ligesaa forholder det sig med deres Huse, Villaer og Parker. Uagtet den ofte overdrevne Luxus, som hersker her, kan man dog forud være overbevist om, at man næsten allevegne maa forefinde noget, som røber en udyrket og bizar Smag, f. Ex. besynderlige Skorsteensfigurer og Grupperinger, overladte Forgyldninger, chinesiske Zirater, konstige Hækkebeskieringer o. s. v. Den videnskabelige Cultur selv staaer ikke paa en bedre Fod. Koopen og Verkoopen er det eneste, man troer det Umagen værd at beskæftige sig med, og Guldets Mængde bestemmer Mandens Værd, hvorfor en brav og en riig Mand her gielde som Synonymer. Ingensteds er derfor og Opdragelsen saa meget forsømt som her. Man anseer det endog for en Slags Skam at lade sine Børn lære noget, som om de skulde have det fornødent! Man kan derfor heller ikke undre sig over, at Conversations er som alt det øvrige mercantilsk og følgelig for et umereantilsk Væsen uinteressant. Den videnskabelige Cultur, som Holland har, indskrænker sig da meest til Academierne; men ogsaa disse ere et halvt Seculum tilbage. Jeg vil ikke tale om Theologien, som er bare Mørke. De theologiske Professorer ere tildeels endnu deelte i nogle latterlige Partier fra forrige Aarhndrede og læse ikke andet end Dogmatik, hver paa sin Maade. I Klædedragt afsondre de sig ganske fra andre Mennesker; de ere sorte fra Top til Taae lige indtil Spænderne i Skoene, og bære smaae trekantede Hatte ligesom Qvækerne. Deres Forelæsninger begynde og ende de med en andægtig Bøn til Deus triunus, Pater, Filius et Sp. S. I Philosophien holde de sig endnu til Wolf; den nyere Philosophie kiende s. 141 de kun af Navn. Philologien havde tilforn sit Hovedsæde her, skiønt, som bekiendt, i en temmelig smagløs Form. Men nu begynder selv den philologisks Erudition at dale. Naar et lidet Antal gamle Mænd, som endnu leve, ere uddøde, vil man neppe finde Indfødte, som kunne beklæde deres Pladser med Ære. I de mathematiske og physiske Videnskaber har Holland for nærværende Tid faa saadanne Mænd som van Svinden, der nu er i Paris som Medlem af Commissionen for Vægt og Maal, og van Marum, bekiendt for sine Forsøg over Planternes Electricitet og Secretær for det Harlemmer Videnskabers Selskab, samt Inspector over det berømte Teylerske Museum. Alle Forelæsninger holdes endnu overalt i Holland paa Latin, og i dette Sprog underholder en Fremmed sig og med dem, der ei tale Fransk. Det hele academiske Væsen i Holland saavel som den ganske instruction publicque venter ellers paa en nærforestaaende Reform. Ifølge den sidste bataviske Constitution af 1 Mai 1798 skulle saavel Academierne som de med det geistlige Væsen forbundne Underviisningsanskalter forblive in statu quo de første 3 Aar, Efter denne Tids Forløb vil Republiken være betænkt paa at organisere en ganske ny med Constitutionens Aand overeensstemmende Indretning. Rygtet angiver allerede det Væsentlige i denne Reform, som i det Hele skal vende realiseret efter den franske Republiks Mønster. Staten antager sig da ikke længere nogen Gejstlighed at soutenere, ligesom den allerede i Constitutionen selv har erklæret al herskende Kirke ophævet. Geistlighedens Godser blive National-Eiendomme, hvilke igien skulle anvendes til at organisere Opdragelses-Væsenet efter republikanske Grundsætninger. De fem Academier reduceres til et National-Lyceum, hvis Sæde bliver Leyden. Det besættes med Lærere i alle Videnskaber, men uden Inddeling i Faculteter. Positiv Theologie udelukkes totaliter. Theologenes s. 142 partes fordeles mellem Philosopher, Historikere, Sprogkyndige. Af de nærværende

Theologer vil man udsøge nogle af de bedste og sætte dem til Lærere i en eller anden af disse Videnskaber. Saadan er Planen, som man venter at see realiseret i Batavien. Man har Aarsag til at vente en kiæk og lykkelig Udførelse deraf, da det er bekiendt, at der sidde mange oplyste og talentfulde Mænd i Regieringen. Theologerne finde just ikke den gladeste Udsigt i disse forestaaende Forandringer; men de trøste sig dog ved, at Gud nok skal opholde sin christelige Kirke, og lyne fra Cathedre og Prækestole mod Tidernes Vantro. For Resten ere de academiske Lærere, selv de Gamle, den nærværende Constitution meget hengivne. De Voldsomheder, som det oraniske Partie for en halv Snees Aar siden tillod sig mod mange academiske Lærere, da det ved Preussens Hielp undertrykte Patrioterne, have efterladt et varigt Had mod samme. En stor Deel Lærestole staae vacante ved de hollandske Academier; ved andres Besættelse har man begyndt at republikanisere Titlerne, f. Ex. isteden for en Professor i Theologien har man udnævnt En i Theologia naturalis; men det kan være ligemeget, hvad Titel man giver dem, thi de blive dog ved det Gamle, saa længe det endnu ikke er lyst i deres Forstand.

Nok om Holland. Deres Excellence tillader, at jeg nu umiddelbar flytter Scenen til Paris. Men hvor skal jeg begynde, og hvor skal jeg ende, naar jeg begynder at tale om Paris? dette Centrum for Videnskaber og Konster, dette nye Athen og gienoplevende Rom. Hvad Paris har været — derom kan jeg ikke dømmе; men at det nu er et Sted, om hvis uhyre Skatte og tusindfold Interesse for Konsters og Videnskabers Elskere Ingen kan gjøre sig Begreb uden at være nærværende — det veed jeg. I Henseende til Pragt og Glands blev Paris langt under det s. 143 Ideal, jeg havde dannet mig, men i Hensigt til Smagens og Forstandens Næring har den overtruffet min skiønt høit spændte Forventning. Det er utroligt, hvilken Mængde af Anskalter til Smagens, Konsternes og Videnskabernes Fremme her gives; og alle disse have en Publicitet, der gtør deres Nytte overordentlig udbredt. Især er den Frihed, enhver fremmed Videusksmand har til at benytte sig af alt dette, en særdeles vigtig Fordeel. Adgangen koster lidet, som oftest slet intet, og man er vis paa at finde i de franske Videnskabsmænd Folk af en Høflighed, Forekommenhed og Tienstagtighed, som man andensteds neppe kan afkiøbe med Guld. Naturaliesamlinger, Malerie-Cabinetter, Antiksamlinger, Bibliotheker, Forelæsninger over alle Slags, især physiske og matematiske Videnskaber, af de fortreffeligste Mænd — alt, hvad der kan interessere en Videnskabsmand, staaer her til hans Tieneste uden Betaling paa de fleste Steder. Man er ordentlig forlegen med Valget, da her er saa meget at see, høre og lære, som man dog ei er istand til at benytte paa engang. Det vilde føre mig for vidt, om jeg denne Gang vilde indlade mig i nogen detailleret Efterretning om de videnskabelige Anskalter, som ere her. Jeg vil blot tage mig den Frihed at meddele Deres Excellence en almindelig Udsigt over dem. En anden Gang skal jeg have den Ære at sige nærmere mine Tanker om en eller anden af de vigtigste. Nogle af de fortreffeligste Indretninger, man kan tænke sig, ere les ecoles de services publics. Den første blandt disse er ecole polytechnique, hvor en stor Mængde unge Mennesker dannes af Staten og tilbringe 2 à 3 Aar, meest beskieftigede med matematiske og physiske Videnskaber. Foruden denne gives der 8 Applications - Skoler, i hvilke Eleverne af ecole polytechnique efter tilendebragt cursus sættes, for videre at dyrke en og anden enkelt practisk Videnskab; saadanne Applications-Skoler ere: ecole d'artillerie, s. 144 ecole des mines, ecole des ponts et chaussées etc. Disse Skoler ere etablerede i prægtige Palæer, som have tilhørt Emigrerede eller Henrettede. Eleverne besoldes af Staten. Foruden disse ere der adskillige andre Skoler, deels til almindelig Opdragelse f. Ex. ecoles centrales, deels bestemte til særdeles Hensigt f. Ex. ecole d'architecture. Conservatoire de Musique er en Indretning, hvor 600 Elever af begge Kiøn undervises gratis i Musiken. Ethvert Departement har Ret til 6 Pladser. Det er utroligt, hvad man her gjør for Konsterne, og det er næsten ubegribeligt, hvorledes man midt under de politiske Uroligheder har kunnet tildele dem saa megen Opmærksomhed. For faa Dage siden blev i Conservatoire de Musique med megen Høitidelighed en Deel Præmier uddeelte af Ministeren for det Indre, den fortienstfulde Konsters og Videnskabers Beskytter François Neufchateau. De store Skatte af Konstværker i Malerie og Bildhuggerkonst, som ere bragte hid fra Italien, danne ogsaa mange Kunstnere, som de mange prægtige Bygninger, Staten lader opføre og zire, skaffe Arbeide og Opmuntring. Det er vist, at for Konsterne aabner intet Sted saa skiønne Udsigter, som Paris. Blandt de Indretninger, som egentlig ere bestemte til Videnskabernes Foredrag, ere Collége de France og Museum National de vigtigste. Det sidste er overordentlig fortreffelig. Det ligger ved jardin des plantes, og de dueligste Mænd holde her offentlige Forelæsninger over alle Naturhistoriens Dele. Her finder man og det uvnrdeerlige Stholderske Naturaliecabinet fra Haag tilligemed Menageriet, som har adskillige sieldne Dyr. Foruden disse gives her endnu en Mængde Lyceer og andre videnskabelige Indretninger, af hvilke Lycée de la République er det vigtigste. Institut National betræder den Plads, som l'academie des sciences før havde. Om alle disse Indretninger kan Danmark s. 145 ellers vente nærmere Efterretning af Prof. Bugge, som, naar han kommer hjem, vil udgive sin Dagbog. Imidlertid frygter jeg for, at han, af Fordomme og andre Aarsager stemt mod alt det, som er Fransk, ikke vil lade dem vederfares den Roes, som tilkommer dem. Foruden disse établissements til Videnskabernes og de høiere Konsters Fremme gives her og andre, som, for saavidt de tiene til de menneskelige Evners Udvikling og selv til at danne en vis Geist, altid fortiene nogen Opmærksomhed og Efterlignelse, hvor man arbeider paa National-Opdragelsen. Saadanne ere jeux gymniques i Gaden Varennes, école de natation ved pont de la révolution, joûte de lance sammesteds etc.

Sæderne og Tonerne her kunde ene give en Reisende Stof nok til Interesse for en lang Tid, og Philosopher skulde ved at gjøre lagttagelser over Paris i 14 Dage komme, troer jeg, langt videre i Anthropologien end ved at studere mange Folianter. Hvad jeg kiender af Paris er endnu lidet; men det charaeteristiske i Sæderne her er saa paafaldende forskielligt fra det paa andre Steder, at man ikke kan undgaae at blive opmærksom

derpaa. I en Bue som Paris kan Mercier skrive tableau til evig Tid og dog ikke blive færdig. Det er ikke blot andre store Stæder, Paris er uliig, men det er blevet det sig selv. Geheimeraad Dreyer forsikkrer, at den, som har kiendt Paris for 12 Aar siden, vilde før troe, at det var en nye Colonie, der var bragt herhid fra et andet Sted, end at det var det samme Paris. Denne totale Forandring er ei blot kiendelig i Henseende til Sæderne, men og i det hele Udvortes af Byen selv. Før vrimlede Gaderne af Livree-Tienere, nu tør en saadan ikke engang komme frem paa Theatret. Paa de prægtigste Palæer, som tilhørte Dues og Marquis, finder man nu: République Française, une et indivisible ; égalité, liberté, og trefarvede Faner. Thuillerierne ere omringede s. 146 med Indskrifter, som denne: la Royauté est abolie; elle ne se relevera jamais ; eller: Henri 3 exécration mémoire etc. Frihedsstatuer have fortrængt Kongernes Monumenter, og paa alle Hiørnerne læses republikanske Opfordringer. Bastillen er en Brændeplads, Kirkerne ere nedbrudte eller omskabte til Seierens og andre personificerte Tings Templer. Man arbejder Dimancherne og ferierer Decadierne; Titler, som man før ikke turde forglemme, tør man nu ikke byde nogen, og saadanne, som fordem ingen skiøttede om, tør man nu ikke undlade — —

10

Af de mangfoldige Ting, som for nærværende Tid characterisere Paris og dets nye Generation, og som afvexle hver Dag, vil jeg blot tage mig den Frihed at fortælle nogle, som falde mig ind. Deres Excellence undskyldte, om mine Efterretninger af dette Slags blive noget fragmentariske. For at kunne udkaste et fuldstændigt Skilderie behøves en nøiere Kiendskab til Paris end den, jeg endnu har.

Ingensteds spiller det andet Kiøn saadan Rolle, som her. Det synes paa en vis Maade at hevne sig for al den Undertrykkelse, dets Slægt i en Række af Aarhundrede maatte føle. De synes selv at gjøre vort Kiøn de Rettigheder stridige, som i det mindste en lang Hævd havde tilkiendt os. Paa écoles d'équitation seer man les Citoyennes tumle deres Heste, uden at genere sig det mindste. Men de tør ikke lade sig see der, uden at de have Cocarden paa. Det hører til en vis Classes Character her at vise saa vidt mueligt en Slags Foragt for det, som er Republikansk; derfor vare der og mange Damer, som istedenfor at bære Cocarden paa Hatten, enten bare den paa et andet Sted, hvor den ei kunde sees, eller gik med den i Haanden og foreviste den saaledes for Vagterne; men nu er det befalet, at de skulle bære den ostensibel. At jage giennem Gaderne i Cabrioletter hører til de parisiske Damers kiæreste Beskieftigelser; s. 147 men til Ulykke har man nit ganske forbudt dem at føre Tømmen, fordi de kiøtte alt for galt; dog seer man dem desuagtet kiøre, som før. I Forelæsningerne over Chemie, Physik og andre Videnskaber seer man altid nogle Fruentimmer, som sidde med deres Papir og optegne Momenterne. I Seancerne i Lycée républicain komme og adskillige Damer, og forelæse undertiden selv en lille Afhandling eller Digt. Ogsaa i Millins Thée littéraire indfinde sig altid Citoyennes, som lade sig høre som Sangerinder, som Virtuoser, som Digterinder, og modtage de unge Herrers Bifaldsklap. Den Frihed, som hersker i Kiønnet Dragt her, er for en Fremmed meget paafaldende; saaledes, som alle uden Opsigt klæde sig her, kunde intet honnet Fruentimmer vise sig hos os. Det lette Gevand, hvori Kunstnerne pleie at fremstille de græske Gudinder, synes at være bleven Gienstanden for Pariserindernes Efterlignelse. De søge saa meget mueligt at reducere sig til Naturen selv. Det gaaer saa vidt, at de ei engang bære et Lommetørklæde hos dem, for at det ikke skal foraarsage noget fremstaaende, der kunde vanzire deres ranke Legemsbygning, men lade det bære af deres Chapeauer. Anstændigheden lider ikke sielden under denne Smag, og man finder sig ved Baller nødt til at forudanmærke, at man sera sérieux sur la Coustume des Citoyennes. Cheveux à la Titus og Peruquer ere den meest moderne Frisur. Det, som meest forundret mig, er at Citoyennerne ikke fryse, idet de saa blottede udsætte sig for Luft og Veir. Deres Excellence undskyldte, at jeg har opholdt Dem med disse Mode-Efterretninger. Jeg troer, at selv saadanne ere intet uvigtigt Bidrag til et Folks Characteristik.

En Ting, som for nærværende Tid gjør en høi Grad af Forsigtighed nødvendig for Fremmede, er den militære Conscription. Man maa altid have sine Passe og Certificater s. 148 i Lommen hos sig, om man vil være sikker, for at kunne legitimere sig ved ethvert Tilfælde. Dette er især nødvendigt om Aftenen, og tjaar man gaaer paa Comoedie eller andre offentlige Pladser. Det er ikke som hos os, hvor man ikkuns tager Bønderne til Soldater; Republiken gjør alle lige. Da det nu er vanskeligt nok at faae fat paa de unge Pariserherrer, som hellere gaae i Cupidos end i Mars's Leir, saa har man ofte betient sig af det Middel, at omringe Theatre og andre offentlige Forlystelses-Steder med Tropper midt under Handlingen, og naar da Folk gaae ud, blive alle Mandfolk, som see ud til at være af Udskrivningsalder, opsnappede, og, hvis de ikke kunne legitimere sig som Fremmede eller saadanne, som Loven undtager, blive de bragte til dépôt militaire. Dette er skeet adskillige Gange, siden jeg kom her. Man kalder dette: at blive centeret. De unge Herrer søge at putte sig ind under Damerne, som udbrede deres skiulende Flige over dem; men det hjælper sielden, tjaar Grenaderen kommer med sin store Arm og griber Herren uden Respect for de Smukkes Beskyttelse, hvilke sidste da pleier at udøse al deres Harmen i Skiildsord over den Uforskammenhed, der vover at berøve dem deres Chapeauer. Ved saadan Leilighed raaber man gierne: laissez passer les Dames, og disse gaae da først ud; siden passere Mandfolkene Revue. De stakkels Pariser unge Herrer tør nu saaledes ikke mere komme paa Skuespillene. Adskillige af vore Landsmænd ere saaledes blevne cernerede. En af dem havde forleden glemt at tage sit Certificat med. Allerede raabte man: au dépôt, da en Municipalitets-Betient, som kiendte ham, indestod for Sandheden af hans Udsagn, at han var en Dansk.

10*

Ingensteds, troer jeg, gjør man saa meget af Theatre, som her. Paris har 23, som hver Aften ere fulde. Blandt disse ere 5 meget fortreffelige, tildeels prægtige. Man gaaer s. 149 her i Almindelighed fra Middagsbordet til Comoedien; thi siden Revolutionen spises her ingensteds til Middag før Kl. 4; det er borgerlig Tid. I fornemme Huse er det Kl. 5, og ved Giestebuder gaaer man sielden til Bords før Kl. henimod 6, undertiden 7 à 8. Denne Skik har sin Oprindelse fra den Forandring i offentlige Ting, som er bevirket ved Revolutionen. I alle Bureauerne arbeides til Kl. 4, og da de Mennesker, som nu udgjøre den store Verden her, ere placerede i et eller andet af disse, saa er den sildige Spiisning nu bleven general Mode. Jeg for min Part lider det ret godt; thi man kan da uforstyrret besørge sine Affairer til Kl. 4, og da med god Samvittighed hellige den øvrige Deel af Dagen til Nydelse. Aftensmad spises altsaa her ikke; og at blive buden i Selskab til Aften her, betyder det samme som at bydes til Thee Kl. 9 à 10.

Til de finere Slags Adspredelser, som Fremmede af Cultur kunne tage Deel i, hører Millins Théé littéraire, alle septidi om Aftenen fra 9 til 12. Det er et Aftens-Selskab, som denne Professor holder paa nævnte Tid. En Anbefaling af en Mand af Anseelse eller af Millins Bekiendtskab er nok til at skaffe en fremmed Videnskabsmand fri Adgang dertil. Denne Théé littéraire er saaledes bleven en Samlingsplads for et udsøgt Selskab af Videnskabsfolk, hvoraf den største Deel bestaaer af Fremmede af alle Nationer. I denne Tid forefinder man og gjerne Medlemmerne af Commissionen for Maal og Vægt. Conversationen er ret interessant i et saadant Selskab. Man forefinder og immer der de nyeste Skrifter af alle Slags og en Deel tyske Journaler. Der indfinde sig og Damer, som ved Sang og Musik eller ved Recitation af Digte beile til Bifaldsklap, hvilken man naturligtviis er saa galant at tildele dem, enten de fortjene det eller ikke. Politiske Discusser ere ganske udelukte. Kl. 11 ferner man Thee, Punsch og Kage, og efter 12 er det mestendeels forbi.

s. 150 Man skulde neppe troe, at et Folk, der tilforn bekiendte sig til et sværmerisk Religionssystem, kunde være saaledes og saa pludselig forandret, som man finder at være Tilfældet med det franske Folk. Ingen Siel, ikke engang Folk af den lavere Classe, bekymre sig mere om deres forrige Religion, men tale endog om den med Foragt. Her holdes endnu et Par Messer i Byen, men ingen hører dem uden et Par gamle Kiellinger. Ligesaa ubekymret er man i Henseende til Børns Underviisning. I Grunden finder slet ingen Religions-Underbiisning mere Sted i Frankrig. Selv paa Landet betragter man den catholske Religion med det hele forrige Munke- og Præsteskab blot som Obertroe og Latterlighed. En af mine Landsmænd, som nylig har gjort en Reise i Normandiet, har fundet sig ganske forundret over den Oplysning, han fandt hos den almindelige Mand, ligesom han paa den anden Side bleb ganske beslyrtset over den Velstand, Rebolutionen har frembragt hos dem, der forud udsuedes af Adel og Gejstlighed. Man kommer ingen Bonde til nu, som jo opoarter med Viin og Most i Sølvbægere og med søloskaftede Gafler og Knive. Min Landsmand, der maaskee bekiendtgjør noget om denne sin Reise, kan heller ikke noksom rose Landfolkenes gode Character og Gæstfrihed; han havde nær ikke sluppet fra dem igien, saa meget holdt de paa ham. Ogsaa er det saa langt fra, at Agerdyrkning og den hele borgerlige Industrie har tabt noget under Rebolutionen paa de Steder, som ikke selv have været Krigens Skueplads, at den meget mere har gjort betydelig Fremgang.

En af de skiønneste Ideer, som den franske Republik har realiseret, er Pantheon, som nu opføres. Hbad enten man betragter Architekturen eller Hensigten — *aux hommes grands la Patrie reconnaissante* — maa man henrykkes ved Synet af denne Bygning. Mange af Frankrigs store s. 151 Mænd, ofte Sandhedens og Dydens Offere, vente her deres Udødelighed. Allerede staaer Voltaire der og *l'homme de la nature et de la verité* — Rousseau. Den ædle Fenelon, som levende nær var blevet den mistænkelige Despotismes Slagtoffer og død saae sit Hædersminde nedbrudt i Skrækkens Tid, staaer og paa Listen af de Mænd, hvis Fortienester Republiken vil hellige sin Erkiendtlighed.

Rigdom af Materie har maaskee gjort mig for vidtløftig. Det er vanskeligt at være kort, hvor man har en udtømmelig Kilde paa Stos, og — hvor Deres Excellence er den, jeg har den Ære at skrive til. Mine Bemærkninger ere ikke alle af den Art, at jeg ønskede dem bekiendte som mine for Enhver anden end D. E. Der gives Aarsager, hvorfor en Dansk bør være mere varsom i at yttre sine Demme fra Paris end fra ethvert andet Sted. Deres Excellence forstaaer mig. — Ritmefter Friboe er med sin Kone reist til England efter at have her givet os Danske en brillant Afskeeds-Diné, som kostede ham 300 Rd. Baggesen har forlovet sig her med en Pige, som hverken skal være i høi Grad smuk, ung eller riig. Han vil snart komme tilbage og hente hende. Han har moret sine Landsmænd meget her ved sin Vittighed, ved at gjøre Vers og være Genie. Bugge kommer endnu i et Par Maaneder ikke tilbage. Hvis Malte Conrad Brun skulde, som man siger, komme her, vil han efter vor Regierings Foranskaltning, siger man, faae Reiseordre ud af Frankrig eller maaskee blive arreteret.

Saa levende som jeg tager Deel i Alt, hvad der angaaer Deres Excellence og høie Familie, saa inderlig ønsker jeg, at dette maa forefinde Deres Excellence med den gode Grevinde og Geheimeraadinde ved bedste Velgaaende. Den Erkiendtlighed, jeg skylder Deres Excellence, Deres elskværdige Kone og gode Svigermoder, binder mig saa nær til dem, at de altid ere den kiæreste Gienstand for min Erindring s. 152 og varmeste Hengivenhed. Deres Excellences høie Bevaagenhed har Fordring paa enhver Følelse af Erkiendtlighed, som boer i mit Bryst. Denne Tanke giennemtrænger mig ganske, og jeg anseer det for den største Lykke, om D. E. maatte være overbeviist derom. D. E. overbringe den ædle Grevinde og gode Geheimeraadinde min underdanige Hilsen og beære, som før, med Deres høie Bevaagenhed Deres

underdanige Tiener

L. Engelstoft.

D. E. undskyldte, at dette Brev kommer ganske ufrankeret. Efter nærværende Postindretning her maa slet ingen Franco finde Sted til Steder udenfor Frankrig.

Mit Logis er: Petite maison d'Espagne, Rue de la loi, cidevant Richelieu Nr. 895 chez Citoyen Beaucace. Jeg har denne Gang ikke faaet Plads til at meddele D. E. noget om mine Beskæftigelser her; jeg skal tage mig den Frihed at gjøre det en anden Gang. Jeg bliver her i det mindste til næste Efteraar. Til Foraaret i Marts og April agter jeg, om jeg kan, at følge to mine Landsmænd Hr. Hofmann fra Hofmannsgave i Fyen og Botanikeren Hornemann paa en Reise giennem det sydlige Frankrig, som maa blive meget interessant og lærevig.